

Vero 2018 –seminaari, 14.3.2018

Katsaus hallituksen talous- ja veropolitiikkaan

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

Julkaisuvapaa klo 10.00

Puhuttaessa muutokset mahdollisia

Arvoisa yleisö,

Kiitän Veronmaksajien keskusliittoa mahdollisuudesta tuoda hallituksen terveiset ajankohtaisesta vero- ja talouspolitiikasta. On mukava nähdä teitä paikalla näin runsaslukuisina. Talous- ja veropolitiikka kiinnostaa suomalaisia, se on hieno asia.

On mukavaa päästä kehysriihivalmistelujen ja sote-uudistuksen keskeltä kertomaan terveisiä ajankohtaisesta talous- ja veropolitiikasta.

Arvoisat kuulijat,

Niin täällä meillä Suomessa kuin globaalisti eletään vahvaa noususuhdannetta, mutta eri talousalueet elävät suhdannesyklin eri vaiheissa. Yhdysvalloissa vallitsee käytännössä täystyöllisyys, ja inflaatio on kiihtymässä. Euroalue on kasvanut jo vuodesta 2014, mutta vasta viime vuonna kasvu kiihtyi toden teolla. Euroalueen talouskehityksen osalta vallitsee vahva optimismi, mikä on vahvistanut euron kurssia suhteessa muihin valuuttoihin. Kiinan talous kasvaa edelleen nopeasti, mutta kasvu on ollut hidastumassa.

Euroalueen velkakriisin pitkä varjo heijastuu vielä vaimeana kuluttajahintainflaationa, mistä johtuen EKP:n rahapolitiikka on yhä epätavallista ja talouskasvua tukevaa. Lyhyet korot ovat pitkään olleet erittäin matalia, ja valtionlainojen koroissa on ollut vain vähäisiä liikkeitä. Jossain vaiheessa korot kuitenkin lähtevät nousuun, ja nousu voi olla tuolloin hyvinkin nopeaa.

Keskeisin riski myönteiselle näkymälle on Yhdysvalloista tuleva protektionismin uhka. Suomi on pieni ja avoin talous, jonka hyvinvointi perustuu kansainväliselle kaupalle. Presidentti Trumpin asettamista teräksen ja alumiinin tuontitulleista ei seuraa mitään hyvää. Tuontitullit ovat herättäneet paljon kritiikkiä, myös Yhdysvalloissa. Kaupan esteet ja kauppasota eivät ole Yhdysvaltojen perimmäinen intressi. Asia pitäisi harkita uudelleen. Vahva talouden ja työllisyyden kasvu ei synny kaupan rajoitteita lisäämällä, vaan niitä purkamalla. Euroopan unionin merkitys korostuu tällaisissa tilanteissa: mitä siitäkkin tulisi, jos jokainen EU-jäsenmaa yrittäisi yksin neuvotella poikkeuksia näihin tulleihin. Siitä ei tulisi mitään. Euroopan unioniin kuulumisesta on Suomelle konkreettista hyötyä ja se näkyy nimenomaan tässä.

Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen voi aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia rahoitusmarkkinoilla ja johtaa varovaisuuteen investoinneissa.

Maailmantalouden näkymät ovat valoisat, mutta ei pidä tuudittautua siihen, että hyvät näkymät jatkuvat aina vain. Jossakin vaiheessa talouden laskusuhdanne on taas edessä. Nyt pitää kerätä puskureita, jotta selviämme taas seuraavan matalasyklin ylitse.

Hyvät kuulijat,

Talouden näkymät ovat Suomessa paremmat kuin lähes kymmeneen vuoteen. Talouskasvumme ylsi viime vuonna yli kolmen prosentin, ja tänä vuonna talouden näkymät ovat edelleen vahvat. Valtiovarainministeriön joulukuun ennusteen mukaan talouskasvu jatkuu tänä vuonna 2,4 % verran. Useat tutkimuslaitokset povaavat tälle vuodelle vielä vahvempaa, lähes kolmen prosentin kasvua. Suomen kustannuskilpailukyky suhteessa kilpailijamaihimme on vahvistunut, mikä on osaltaan vauhdittanut investointeja ja uusien työpaikkojen syntymistä. Valtiovarainministeriön oma, riippumaton ennuste päivitetään huhtikuussa.

Samalla työllisyys on vahvistunut kohisten. Yhä useampi suomalainen on saanut mahdollisuuden tehdä työtä ja olla mukana yhteiskunnan rakentamisessa. Työllisiä oli tammikuussa 71 000 henkeä enemmän kuin vuosi sitten, ja työllisyysaste on noussut 70,9 prosenttiin. Mikäli työllisyysasteen trendi jatkaa kasvuaan, hallituksella on kaikki mahdollisuudet saavuttaa asettamansa 72 prosentin työllisyysastetavoite jopa etuajassa.

Vahvan talouden ja työllisyyden kasvun, sopeutustoimien ja tiukan menokurin myötä valtion velanotto on pienentynyt voimakkaasti. Velkaantumisen lopettamiseksi on tehty neljän miljardin sopeuttamistoimet. Velkaantuminen suhteessa bruttokansantuotteeseen taittui jo vuonna 2016. Kuvaavaa on, että rakensimme vuoden 2017 talousarvion alun perin 5,5 miljardin euron velanotolle, mutta tilinpäätöstietojen perusteella velanotto supistui viime vuonna 3,0 miljardiin euroon erityisesti voimakkaan verotulokertymän kasvun vuoksi. Tänä vuonna velanotto pienenee edelleen merkittävästi. On kuitenkin muistettava, että kovista kasvuluvuista huolimatta, ollessamme noususuhdanteen huipulla, elämme edelleen velaksi. Työtä on jatkettava, jotta velaksi eläminen pysähtyy kokonaan.

Meidän on samalla huolehdittava siitä, että verotuksemme säilyy kilpailukykyisenä ja Suomi houkuttelevana investointikohteena. Vuonna 2014 toteutettu yhteisöverokannan lasku 20 prosenttiin on ollut kauaskantoisen päätös, joka on vahvistanut Suomen vetovoimaa ja kiinnostavuutta investointikohteena. Tuolloin kriitikot pelkäsivät verotulojen putoavan. Todellisuudessa verotuotot ovat kasvaneet tasaisesti, ja viime vuonna yhteisöveroa kertyi valtion kassaan yli miljardi euroa enemmän kuin mitä vuonna 2014, kun yhteisöverokantaa laskettiin. Yritysmönteinen veropolitiikka tuo tuloksia.

Arvoisat kuulijat,

Maailmatalouden kasvu vauhdittaa Suomen kasvua ja vientiä merkittävästi. Globaalin kysynnän lisäksi on yhtä lailla tärkeää tehdä kaikki voitava hallituksen politiikalla talouskasvun ja työllisyyden vahvistamiseksi. Tässä talous- ja veropolitiikka on ilman muuta keskiössä.

Ensinnäkin hallitusohjelmaan kirjattiin tavoitteeksi, ettei kokonaisveroaste saa nousta. Tämä oli merkittävä linjaus hallitukselta. Viime hallituksen aikana sopeuttamistoimet tehtiin puoliksi veroja korottamalla, puoliksi menoja leikkaamalla. Se sai talouden rattaat yskimään ja lisäsi tavallisten työtä tekevien suomalaisten verotaakkaa.

Kuvaavaa on, että vuosina 2011-2015 palkansaajien yhteenlaskettu ostovoima ei lisääntynyt ollenkaan. Ostovoiman kasvun pysähtymisen taustalla oli ennen kaikkea juuri kokonaisveroasteen nousu, mutta myös talouden taantumasta johtunut heikentynyt työllisyys.

Toiseksi julkisen talouden sopeuttamistoimet on toteutettu menoja leikkaamalla, ei veroja korottamalla. Tämä on ollut merkittävä finanssipoliittinen valinta. Suomi sijoittui vielä vuonna 2016 kokonaisveroasteen osalta sekä OECD- että EU-maiden vertailussa kärkipäähän. Nyt kokonaisveroaste on saatu laskemaan 44 prosentista 42 prosenttiin. Ei sillä vieläkään voi ylpeillä eurooppalaisessa vertailussa, mutta suunta on oikea.

Kokonaisveroasteen lasku tuo polttoainetta yritysten kasvuun, investointeihin, uusien työpaikkojen luomiseen ja työllisyyden vahvistumiseen. Kokonaisveroasteen laskemista Suomessa tulee edelleen tavoitella tulevin vuosina, ja kevennykset kohdistaa työn ja yrittäjyyden verotuksen keventämiseen.

Kolmanneksi olen tyytyväinen verotuksen painopisteen muutokseen, jota olemme vieneet eteenpäin. Työn ja yrittämisen verotaakan keventämistä on jatkettu ja vastaavasti välillisen verotuksen, päästöjen ja haittojen verotusta kiristetty. Hallitus on suunnannut pääosan verotuksen kevennyksistä työn verotuksen keventämiseen lähes 1,3 miljardilla eurolla pieni- ja keskituloisia palkansaajia painottaen. Työn verotuksen kevennykset tukevat palkansaajien ostovoiman kehittymistä, yksityistä kulutusta ja työnteon kannustimien parantamista.

Neljänneksi olemme pitäneet kiinni tiukasta finanssipolitiikan linjasta koko hallituskauden ajan. Vahvistuneen työllisyyden ja talouskasvun tuomia lisätuloja ei ole hassattu, vaan valtion kasvaneilla verotuloilla on pienennetty velanottoa. Olen tyytyväinen siitä, että budjetin sisällä olemme voineet tehdä kohdennuksia työllisyyden, osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseen, sillä niistä korkeasti koulutettu Suomi elää. Saimme käännettyä suunnan vuosi sitten keväällä, kun teimme budjetin sisällä lähes 300 milj. euron panostukset koulutukseen ja tutkimukseen. Mikäli kevään kehysriihessä hallituksella on budjetin sisällä liikkumavaraa, tulee se kohdentaa uusiin panostuksiin työllisyyden, osaamisen ja koulutuksen hyväksi.

Hyvät veropäivien osanottajat,

Haluan erikseen mainita kahdesta verotuksen uudistuksesta, joita valtiovarainministeriö on ohjauksessani valmistelemassa.

Ensinnäkin valmistelutyö tulolähdejaon poistamisesta yhteisöjen verotuksesta on loppusuoralla. Jatkossa elinkeinoverolakia sovellettaisiin yhteisöjen verotuksessa kaikkeen toimintaan, eikä yhteisöillä olisi muun toiminnan tulolähdettä. Maatalouden tulolähde jäisi edelleen voimaan. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää yritysten verokohtelua ja vähentää hallinnollista taakkaa. Uudistusta on toivottu pitkään, ja oma puolueeni Kokoomus kirjasi tavoitteen tulolähdejaon poistamisesta yrittäjäohjelmaan jo vuonna 2014. Hallituksen esitys lähetetään lausuntokierrokselle lähiaikoina, ja lainmuutos astuisi voimaan vuoden 2019 alusta.

Toiseksi asetin viime kesänä työryhmän arvioimaan eri sijoitusmuotojen verokohtelua. Olen lisännyt työryhmän toimeksiantoon arvioida sijoitussäästötilin käyttöönottoa Suomessa. Sijoitussäästötili on käytössä jo Ruotsissa, jossa sijoittajat ovat avanneet tilejä yli kaksi miljoonaa ja suppeampana Norjassa. Kokemukset ovat olleet hyvin positiivisia. Myös Tanska on valmistelemassa tilin käyttöönottoa.

Hallituksen veropolitiikan yksi keskeinen tavoite on kotimaisen omistajuuden vahvistaminen. Tässä valossa pidän sijoitussäästötiliä mielenkiintoisena ja uskon, että se olisi erinomainen suomalaiselle piensijoittajalle. Sijoitussäästötili tukisi merkittävästi kotimaisen piensijoittamisen edellytyksiä ja tukisi pääomien ohjautumista kotimaisiin listautuneisiin yrityksiimme.

Työryhmä päättää työnsä huhtikuun lopussa, ja odotan työryhmän esityksiä mielenkiinnolla. Tavoitteeni on löytää tapa toteuttaa sijoitussäästötili.

Hyvät kuulijat,

Viime syksynä budjettiriihen yhteydessä olin huolissani siitä, että pitkään odotetun talouskasvun nostattama suhdannepöly peittäisi monen silmät. Kyllä sitä suhdannepölyä tuntuu olevan edelleen ilmassa, vaikka talouskasvun tasaantuminen on havahduttanut monet.

Vahva talouden kasvu on ilahduttava asia kansantaloutemme kannalta, mutta noususuhdanteen huuman ei kannata antaa hämätä. Olemme taloutemme kunnostamisessa vasta urakan alussa, eikä Suomi tule vielä valmiiksi päätöksillä, joita olemme tehneet julkisen talouden tasapainottamiseksi, talouskasvun ja työllisyyden vauhdittamiseksi, työmarkkinoiden uudistamiseksi ja kilpailun lisäämiseksi.

Suuret haasteemme ovat vasta edessäpäin. Suomen väestö ikääntyy kaikkien EU-maiden kärkipäässä. Huoltosuhteemme heikkenee. 2030-luvulle tultaessa 75-vuotta täyttäneen väestön määrä kasvaa yli 60 prosentilla. Voimakkaasti kasvavat eläke- ja hoivamenot heikentävät julkista taloutta merkittävästi 2020-luvulla. On jo näköpiirissä, että velkaantuminen kääntyy uudelleen kasvuun jo muutaman vuoden kuluttua, mikäli uusia toimia ei tehdä.

Myös Suomen talouskasvun näkymät ovat keskipitkällä aikavälillä nykyistä heikommat. Tulevina vuosina talouskasvun on ennustettu painuvan alle kahden prosentin. Edessämme voi olla taas pidempi, matalamman kasvun aika. Työvoiman määrä supistuu ikääntymisen myötä. Myös tuottavuuden kasvu on hidastunut.

Suurin näistä haasteista on kuitenkin liian matala työllisyysaste. Yhä useampi suomalainen on päässyt töihin vahvan kasvun myötä. Siitä huolimatta työllisyysasteemme on kirimässä 71 prosentin tuntumaan, kun muissa Pohjoismaissa työllisyysaste on 75 prosentin paikkeilla, Ruotsissa 77 prosenttia. Tiivistetysti on kyse siitä, moniko työkäinen suomalainen on mukana rahoittamassa kasvavat hoiva- ja eläkemeno. Liian matala työllisyysaste on yksi vaikeimmista Suomea vaivaavista ongelmista, joka meidän on ratkaistava.

Arvoisa yleisö,

Vain pohjoismaainen, vähintään 75 prosentin työllisyysaste turvaa sen, että meillä on jatkossakin varaa ja mahdollisuuksia rahoittaa tärkeät hyvinvointiyhteiskunnan palvelut, järjestää eläketurva ja vanhuudenhoiva.

Siksi meidän on sanottava kyllä verotuksen uudistamiselle, erityisesti työn verotuksen keventämiselle kaikissa tuloluokissa ja verotuksen painopisteen siirtämiselle edelleen välilliseen verotukseen ja haittaverotukseen. Verotuksen uudistamisessa on otettava huomioon myös ilmasto- ja ympäristönäkökulmat.

Ilmastokriisin ratkaisu on mittakaavaltaan täysin poikkeuksellinen haaste ihmiskunnan historiassa. Päästöjä pitää vähentää nopeasti ja kaikilla talouden sektoreilla. On selvää, että muutos maksaa. Vielä kalliimmaksi tulee kuitenkin olla tekemättä mitään. Suomi on ollut edelläkävijä päästöjen hinnoittelussa. Otimme maailman ensimmäisenä maana käyttöön hiiliveron vuonna 1990. Hiilidioksidipäästöihin perustuva verotus ohjaa energiantuotantoa ja liikennettä käyttämään vähemmän päästöjä tuottavia polttoaineita. Järjestelmä on yksinkertainen, kustannustehokas ja ennustettava sen kohteena oleville yrityksille ja kuluttajille. Olen valmis myös tutkimaan avoimin mielin muoviveroa tai kertakäyttöisten muovituotteiden kieltoa, jotta muovin käyttö saadaan vähenemään.

Nyt tehdyillä 1,3 miljardin euron työn verotuksen kevennyksillä olemme oikealla tiellä, jotta jokainen työtä tekevä suomalainen kokisi työnteon kannattavaksi. Pidämme kiinni hallitusohjelman kirjauksesta myös ensi vuoden budjettia laatiessa siten, ettei kenenkään palkansaajan työn verotus kiristy.

Työtä riittää edelleen, siitä kertovat vertailut läntisiin kumppaneihimme. Työn verotus on Suomessa edelleen kireää moneen Länsi-Euroopan maahan verrattuna. Viimeksi korkeaan työn verotukseen ovat kiinnittäneet huomiota niin Euroopan komissio kuin OECD. Keskituloinen palkansaaja maksaa Suomessa yli viisi prosenttiyksikköä korkeampaa tuloveroa kuin Ruotsissa. Se on paljon.

Paitsi verotuksen korkea taso, niin myös kireä progressio heikentävät työnteon kannusteita ja lisätuntien tekemisen miellekkyttä. Kyse ei todellakaan ole vain suurituloisia palkansaajia koskevasta ongelmasta, vaan

kireän progression suurimpia maksajia ovat tavallinen työtä tekevä keskiluokka. Jo 25 000 euron vuosituloilla marginaaliveroaste eli lisätulosta maksettavan veron osuus on jo lähes 39 prosenttia. Noin 42 000 euroa vuodessa ansaitsevilla palkansaaajalla verojen osuus lisätuloista kasvaa jo 47 prosenttiin, siis tienatusta lisäeurosta vain noin puolet jää itselle. Se on karmean vähän, ja kertoo siitä, että työn verotuksemme ei ole kannustavalla ja työllisyyden kasvua tukevalla tasolla.

Mikäli emme luo selvästi kannustavampaa verotusta, kannustimet työntekoon, yrittämiseen, opiskeluun ja itsensä kehittämiseen heikkenevät. Yhteinen kirstu ei täyty tyhjistä. On selvää, että erityisesti keskiluokan työn verotuksen keventäminen ja progression lieventäminen tulee olla keskeinen osa veropolitiikkaa tulevina vuosina.

Olen käynnistänyt valtiovarainministeriössä verotuksen pitkän aikavälin suunnittelutyön, niin sanotun verotuksen tiekarttahankkeen, joka pohjustaa ehdotuksia tulevien vuosien yritys- ja tuloverotuksen kehittämiseen. Tavoitteena on luoda hyvät edellytykset talouskasvulle kannustamalla yritystoiminnan harjoittamiseen ja työn tekemiseen. Tiekarttahanke valmistuu ensi kevääseen mennessä, jolloin työn tuloksia voidaan käyttää seuraavan hallituksen talous- ja veropolitiikan linjauksia tehdessä.

Korkeamman työllisyysasteen saavuttamiseksi on sanottava kyllä kunnianhimoiselle sosiaaliturvan uudistamiselle, joka purkaa kannustinloukut, turvaa osa-aikatyötä tekevien toimeentulon ja kannustaa jokaista suomalaista mukaan työmarkkinoille, edes pienellä työpanoksella. Sekin on arvokas asia. Hallitus on käynnistänyt sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen valmistelun, jotta vuoden päästä seuraavan hallituksen ohjelmassa voidaan päättää sosiaaliturvareformin toteuttamisesta.

Siksi on sanottava kyllä työelämäuudistuksille, joilla lisätään työpaikoilla tapahtuvaa reilua sopimista ja lisään yritysten mahdollisuuksia sopia asioista yhdessä työntekijöidensä kanssa.

Siksi tarvitsemme uudistuksia koulutusjärjestelmäämme, jotta se vastaisi paremmin muuttuviin osaamistarpeisiin ja työvoiman kohtaanto-ongelmiin, vähentäisi nuorten koulutuksen keskeyttämistä ja parantaisi työuran aikaisia koulutusmahdollisuuksia. Meillä on yli 600 000 aikuista, joilla ei ole suoritettuna perusasteen jälkeistä tutkintoa. On selvää, että tukea näiden ihmisten osaamisen vahvistamiseen tarvitaan. Monelle polku ensimmäiseen tutkintoon johtaa myös työllistymiseen.

Arvoisat kuulijat,

Kiitän huomiostanne ja mielenkiinnostanne. Verotus ja veropolitiikka ovat erittäin merkityksellisiä Suomen talouden ja ennen kaikkea julkisen talouden kannalta. Siksi on hienoa nähdä, miten moni ottaa osaa Veronmaksajien tämänvuotisiin veropäiviin. Toivotan teille antoisaa Vero 2018 –tapahtuma. Kiitos!